

„Sekularizovaná racionalita“ ako faktor diferenciácie katolíckej bioetiky¹

ROMAN KEČKA

KATEDRA POROVNÁVACEJ RELIGIONISTIKY, FILOZOFICKÁ FAKULTA,
UNIVERZITA KOMENSKÉHO V BRATISLAVE

The pastoral constitution of the Second Vatican Council on the Church in the modern world *Gaudium et spes* invited the Catholic thinkers to increase their awareness to the secular impulses. The theologians did so also in the field of biomedicine and bioethics. The rigoristic position of the encyclical *Humanae vitae* on the regulation of birth polarized the opinions on whether to be open to the secular positions on bioethics. John Paul II. opted for the traditional interpretation based on the encyclicals *Casti connubii* (1930) and *Humanae vitae* (1968) and marginalized or punished the theological dissent. Since 1990s, the pope supported Elio Sgreccia's „personalist bioethics“ as the Church's normative, antiseccular doctrine on bioethics, and foundation of the Catholic centres for bioethics and the Pontifical Academy for Life. The bioethics, influenced by „secularized rationality“ was condemned as the exemplar case of the moral theologian Marciano Vidal shows.

Key words: bioethics, Catholic Church, secular rationality.

Termín bioetika sa do oficiálnych dokumentov vedy rímskokatolíckej cirkvi dostal až v apoštolskej exhortácii Jána Pavla II. *Christifideles laici* (Ján Pavol II., 1987) a nachádzal sa aj v názve inštrukcie *Dignitatis personae* „o niektorých bioetických otázkach“ (Congregazione per la dottrina della fede, 2008), vydanej Kongregáciou pre náuku viery a aprobovanú pápežom Benediktom XVI. Otázkami biomedicínskej a bioetickej povahy sa však rímskokatolícka cirkev autoritatívne zaoberala už od pontifikátu Pia XI. (1922–39). Zásadným dokumentom jeho pontifikátu bola encyklika *Casti connubii* (Pius XI., 1930), podľa ktorej je cieľom manželstva v zmysle chápania sv. Au-

gustína jedine plodenie potomstva a každé konanie proti tomuto cieľu považuje za hriešne. Rímskokatolícka cirkev týmto postojom reagovala na anglikánsku cirkev, ktorá v tom istom roku na siedmej Lambethskej konferencii zmenila dovtedajšie negatívne stanovisko voči regulácii pôrodnosti a odobrila kontrolu počatia (bez špecifikácie metódy), ak jej účelom je zodpovedné plánovanie rodiny. Jeho nástupca Pius XII. (1939–58) sa venoval bioetickej a biomedicínskej problematike vo svojej encyklike *Mystici corporis* (1943) a vo svojich príhovoroch katolíckym lekárom a pracovníkom v zdravotníctve v rokoch 1940 – 1958.

¹ Tento článok vznikol vďaka podpore v rámci OP Výskum a vývoj pre dopytovo-orientovaný projekt: Univerzitný vedecký park Univerzity Komenského v Bratislave, ITMS 26240220086 spolufinancovaný zo zdrojov Európskeho fondu regionálneho rozvoja. Podporujeme výskumné aktivity na Slovensku/Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Druhý vatikánsky koncil ako otvorenie možnosti pre rozvoj bioetiky

Nové doktrínálne spracovanie impulzov, prichádzajúcich z rozvoja biomedicíny a biotechnológií, sa v prostredí rímskokatolíckej cirkvi rozvinulo počas pontifikátov Jána XXIII. a Pavla VI., ku ktorým neoddeliteľne patrí konanie Druhého vatikánskeho koncilu (1962–65). V jeho duchu, otvárajúcom možnosti aj katolíckym laikom, zriadil v roku 1963 Ján XXIII. Pápežskú komisiu pre štúdium kontroly pôrodnosti.² Spočiatku mala osem členov, ktorí pochádzali z Európy a neboli teológovia, ale špecialisti na populačnú problematiku. Po smrti Jána XXIII. (1963) nový pápež Pavol VI. v priebehu troch rokov komisiu rozšíril najprv na 61 a potom až na 75 členov, pričom do nej patrili kardináli, biskupi, teológovia a laickí (=neklerickí) experti z odborných oblastí, ktorých sa problematika kontroly počatia týkala. Úlohou komisie bolo nájsť také riešenie problému, ktoré by nenarušovalo kontinuitu pápežskej autority, a zároveň by bolo otvorené výzvam doby. Išlo hlavne o to, ako nespochybníť učenie Pia XI. v encyklike *Casti connubii*, ktoré pripúšťalo kontrolu počatia len sledovaním plodných a neplodných dní ženy a všetky ostatné metódy považovalo za hriechne, s novými možnosťami, ktoré priniesla „pilulka“.³ Komisia mala za cieľ zmierniť rigoristický postoj vyjadrený v *Casti connubii* a urobiť normy tejto encykliky flexibilnejšími v nových podmienkach. Úlohou komisie nebolo rozhodovať o doktríne, ale mala iba poradný hlas, ktorý mal pápežovi pomôcť zorientovať sa v novej problematike.

V kontexte Druhého vatikánskeho koncilu, ktorý bol najmä liberálne orientovanými katolíckmi často až príliš entuziasticky vnímaný ako začiatok novej éry v rímskokatolíckej cirkvi a prekonanie štyristo rokov starých smerníc Tridentského koncilu (1545–63), sa v katolíckych teologických kruhoch západnej Európy a severnej Ameriky začali viesť rozsiahle debaty o etickom rozmere prudko sa rozvíjajúceho biomedicínskeho výskumu. Encyklika Pia XI. *Casti connubii* z roku 1930 bola v šesťdesiatych rokoch prijímaná s otvorenými rozpakmi. Progresívne orientovaní teológovia ako redemptorista Bernhard Häring a jezuiti Richard McCormick, Charles Curran a Albert Jonsen sa prihovárili za väčšiu otvorenosť

cirkvi k témam kontroly počatia a medicínskeho výskumu.

V katolíckej verejnosti bol obľúbený výrok Jána XXIII. o otvorení okna a novom vetre, ktorý mal do cirkvi priniesť Koncil. Jeho heslo „aggiornamento“ („aktualizácia“) malo preniknúť aj morálnu doktrínu rímskokatolíckej cirkvi, ktorá sa mala aktualizovať v súlade s novými výzvami a poznatkami doby (Sartori, 1995: 21–33). Pozornosť voči „znakom časov“, čo bola odvolávka na Ježišov výrok v evanjeliách, sa brala ako povinnosť pri obnove teologickej doktríny, vrátane morálnej. Progresívni katolícki morálni teológovia si dali za cieľ hľadať odpovede na etické dilemy veriacich v súlade s cirkevnou doktrínou a zároveň s pohľadom na nové, otvorené možnosti.

K otvorenosti voči sekulárnemu vnímaniu sveta metodologicky nabádala pastorálna konštitúcia Druhého vatikánskeho koncilu *Gaudium et spes* s podtitulom O cirkvi v súčasnom svete. Dokument prvýkrát v dejinách katolicizmu neaplikoval cirkevné dogmy na riešenie problémov deduktívnym spôsobom, ale nabádal použiť induktívnu metódu pri analýze situácie sveta a jeho problémov a až následne ich vidieť v optike cirkevných dogiem (Skalický, 2000: 17–45).

Encyklika *Humanae vitae* (1968)

Po niekoľkoročnej práci odovzdala Pápežská komisia pre štúdium kontroly pôrodnosti v roku 1966 pápežovi svoju záverečnú správu. Aj keď mala byť určená iba jemu, v roku 1967 sa na verejnosť dostali dva texty, známe ako väčšinová a menšinová správa, ktoré poodhalili zákulisie práce komisie a jej výsledok. Väčšinovou správou je myslený text, ktorý odhlasovala väčšina členov komisie a podľa ktorého kontrola počatia nie je sama osebe zlá. Správa odporúčala, aby pápež upravil učenie⁴ zakazujúce katolíckym párom používanie akejkoľvek metódy kontroly počatia okrem metódy plodných a neplodných dní, a aby otvoril diskusiu o dovoľovaní antikoncepcie, za ktorú sa väčšinová správa prihovárila. Menšinová časť komisie pod vedením amerického jezuitu Johna Forda (patrili do nej ďalší traja teológovia: Jan Visser, Marcelino Zalba a Stanislaus de Lestapis) nesúhlasila s postojom väčšiny a vydala svoju správu, podľa ktorej cirkev mala zostať verná svojmu dovtedajšiemu učeniu a nemala meniť striktný zákaz každej antikoncepcie.

2 Taliansky názov Pontificia commissione sul controllo delle nascite.

3 Americký úrad pre dohľad nad potravinami a liečivami povolil v roku 1960 tabletky Enovid ako ochranu pred otehotnením (od roku 1957 sa mohli používať pri menštruačných ťažkostiach), čím sa najprv v Amerike a za krátko aj v Európe (vo Veľkej Británii od roku 1961 pod názvom Enavid) začala éra hormonálnej antikoncepcie. Kým protestantské cirkvi považovali tému používania antikoncepcie za individuálny problém svedomia veriacich, v rímskokatolíckej cirkvi sa stala jednou z najdôležitejších tém bioetickej doktríny.

4 Každý pápež má možnosť upraviť alebo zmeniť cirkevnú doktrínu, ak nebola vyhlásená vo forme dogmy, čo bol aj prípad encykliky *Casti connubii* Pia XI.

cepcie, ako ho sformulovala encyklika *Casti connubii*. Odôvodnili to tým, že zmeniť učenie by znamenalo spochybniť pápežskú autoritu Pia XI. a Pia XII., podľa ktorých má byť každý pohlavný styk manželov otvorený na počatie nového života a ktorí považovali každú inú praktiku za hriechu a ohrozujúcu večnú spásu (Hasler, 1981: 170). Keďže však väčšinová správa radila pápežovi „rozvinúť“ katolícku doktrínu a nepovažovať antikoncepciu za neprirodzený spôsob kontroly počatia, vzbudila očakávaní na liberálne riešenie problému (Smith, 1991: 11-35).

Skúšobným kameňom pokoncilovej rímskokatolíckej doktríny najmä v morálnej oblasti sa tak stalo publikovanie encykliky *Humanae vitae* „o správnom spôsobe regulovania pôrodnosti“ pápežom Pavlom VI. v roku 1968. Voči antikoncepcii zaujala negatívny postoj a len zopakovala, čo už bolo povedané v encyklike *Casti connubii* Pia XI. v roku 1930. Akékoľvek použitie hormonálnej alebo bariérovej antikoncepcie ako umelé a neprirodzené metódy kontroly počatia pápež v encyklike odmietol a za mravne akceptovateľnú označil len prirodzenú metódu založenú na sledovaní plodných a neplodných dní ženy. Encyklika *Humanae vitae* tak v konečnom dôsledku prijala stanovisko tzv. menšinovej správy a odmietla stanovisko tzv. väčšinovej správy, ktorá odporúčala zmierlivejší postoj voči niektorým umelým prostriedkom kontroly počatia. To vyvolalo najmä v krajinách západnej Európy a Severnej Ameriky búrlivú diskusiu a vlnu odmietnutia voči Pavlovi VI., dovtedy považovanom za nositeľa zmeny a pokroku v rímskokatolíckej cirkvi. Azda najočakávanejšia encyklika v dejinách cirkvi, ktorej pozadie v podobe práce komisie niekoľko rokov sledovala katolícka i nekatolícka verejnosť s veľkým záujmom, sa tak v konečnom dôsledku stala prvým pápežským dokumentom, ktorý bol progresívnou časťou katolíckych veriacich odmietnutý. Neprijatie encykliky o regulácii pôrodnosti sa tak v prostredí rímskokatolíckej cirkvi stalo prvýkrát priestorom na vytvorenie disentu proti pápežskej morálnej doktríne. Na protest proti učeniu encykliky vystúpili niektorí katolíci v Severnej Amerike a západnej Európe z cirkvi, čo vyvolalo krízu disciplíny a lojalít v cirkvi, keďže podobná situácia sa nikdy predtým neudiala (Häring, 1994: 51-56).

Diskusia o *Humanae vitae* sa stala spúšťačom rozvoja bioetiky v rímskokatolíckom prostredí. Od začiatku sedemdesiatych rokov 20. storočia v textoch rímskokatolíckej hierarchie narastal priestor venujúci sa bioetickým témam ako transplantácie orgánov, antikoncepcia, potrat a lekárska etika. Sedemdesiate roky sa stali obdobím polarizácie rímskokatolíckej cirkvi, v ktorom si dve vyhranené skupiny „konzervatívov“ a „progresistov“ predhadzovali, kto z nich

vernejšie interpretuje Druhý vatikánsky koncil. To sa prenieslo aj na pole morálnej teológie. Radikálnejšia časť progresívnych teológov, zaoberajúcich sa bioetickými problémami (napr. Curran a Jonsen), opustila cirkev a prešla do akademického prostredia, skúmajúceho biomedicínu a biotechnológie z hľadiska sekulárnej etiky. Umiernenejšia časť (napr. Häring a McCormick) sa vydala na cestu vnútornocirkevného disentu, snažila sa brániť svoje postoje ako zlučiteľné s cirkevnou doktrínou a kresťanskou tradíciou, a musela znášať podozrenia a vyšetrovania Kongregácie pre náuku viery. Faktorom diferenciácie bioetiky v rímskokatolíckom prostredí sa stal postoj k výsledkom sekulárneho etického bádania na poli biomedicíny a biotechnológií.

Presadzovanie normatívnej bioetiky: FIBIP a Pápežská akadémia pre život

Systematickým promotorom bioetickej doktríny sa v rímskokatolíckej cirkvi stal pápež Ján Pavol II., ktorého dôraz na bioetické témy sa stal jedným z ideových centier jeho pontifikátu. Pápežské dokumenty od konca osemdesiatych rokov začali slúžiť ako inštrukcie pre klérus a veriacich v bioetických otázkach. Ich obsah sa dostával aj do teologického štúdia a stal sa súčasťou prípravy rímskokatolíckeho duchovenstva. Pápeži, vatikánske kongregácie a pápežské rady vydali od tej doby vyše stovky dokumentov, týkajúcich sa „ľudského života“ a rôznych bioetických tém. Spomedzi nich sú najvýznamnejšími apoštolská exhortácia *Familiaris consortio* z roku 1981 a encyklika *Evangelium vitae* z roku 1995. Zásadný význam mala inštrukcia Kongregácie pre náuku viery *Donum vitae* z roku 1987 a tiež inštrukcia Kongregácie pre náuku viery *Dignitatis personae* z roku 2008, ktorá vyšla počas pontifikátu Benedikta XVI. Pre vývoj bioetickej doktríny katolíckej cirkvi sú dôležité aj príhovory Jána Pavla II. a Benedikta XVI. pre Pápežskú akadémiiu pre život.

Po roku 1987, v súvislosti s vydaním exhortácie *Christifideles laici* a inštrukcie *Donum vitae*, začala v rímskokatolíckej cirkvi systematická inštitucionalizácia bioetickej doktríny v zmysle týchto dokumentov. Modelom, ktorý sa mal pri tejto stratégii nasledovať, bolo Centrum pre bioetiku, ktoré na Katolíckej univerzite Najsvätejšieho Srdca v Miláne v roku 1985 založil kňaz Elio Sgreccia (Sgreccia, 1991). Tento kňaz a morálny teológ sa špecializoval na bioetickú a biomedicínsku tematiku podľa zásad pápežských a iných cirkevných dokumentov a formuloval zásady katolíckej bioetiky založenej na „ontologicky chápanom personalizme v bioetike“ (Sgreccia, 1994: 42). Svoj prístup rozvinul pod názvom personalistická bioetika (Sgreccia, 2012). V roku 1990 spolu s Josephom Rat-

zingerom napísal komentár k inštrukcii *Donum vitae* (Congregazione per la dottrina della fede, 1990), čím získal privilegované postavenie medzi teológmi podporujúcimi pápežskú líniu v bioetickej doktríne a začal zohrávať kľúčovú úlohu pri zakladaní bioetických centier a inštitútov a tiež pri založení Pápežskej akadémie pre život v roku 1994. Pápež Ján Pavol II. verejne deklaroval svoju podporu Sgrecciovým snahám o vytvorenie normatívnej katolíckej bioetiky (Ján Pavol II., 1996). Od roku 2003 bol prezidentom Medzinárodnej federácie centier pre bioetiku a inštitútov, inšpirovaných personalizmom (talianska skratka je FIBIP),⁵ ktorá združuje 47 takto zameraných centier pre bioetiku v Európe, v oboch Amerikách a v Ázii.⁶ Cieľom FIBIPu je podporovať proces inštitucionalizácie katolíckej bioetiky „zdola“ prípravou bioetikov, formovaných podľa pápežských a cirkevných zásad, a urobiť z nej jedínú a normatívnu bioetiku v rímskokatolíckom prostredí. Ostatné bioetické prístupy sú marginalizované, ignorované alebo sú predmetom vyšetrovania rehoľnými predstaviteľmi (prípád jezuitu Juana Masíu, prepusteného z rádu) či priamo Kongregáciou pre učenie viery (pozri ďalej prípad Marciana Vidala). Benedikt XVI. ocenil Sgrecciove zásluhy menovaním za kardinála v roku 2010, čím jeho dielo dostalo punc inštitucionálnej lojality a doktrinálnej spohľadivosti.

Na propagáciu a obranu „hodnôt ľudského života“ založil pápež Ján Pavol II. v roku 1994 Pápežskú akadémiu pre život (Ján Pavol II., 1994). Podľa jej štatútu má za úlohu „študovať, vychovávať a informovať“ o všetkom, čo sa týka hlavných otázok biomedicíny a práva, propagovať a brániť život, najmä v záležitostiach dotýkajúcich sa kresťanskej morálky a nariadení učiteľského úradu cirkvi.⁷ Jej prezidentom bol v rokoch 2005 – 2008 Elio Sgreccio, od roku 2010 je ním Ignacio Carrasco de Paula, biskup a člen Opus Dei.⁸ Akadémia je elitným rímskokatolíckym klubom, pozostávajúcím zo 150 členov a administratívneho personálu, z ktorých môže byť najviac 70 riadnych členov, ktorých vyberá sám pápež, a čestných členov, čo sú bývalí riadni členovia, ktorí dosiahli vek 80 rokov. Akadémia má aj členov-korešpondentov (tvoria väčšinu členstva), ktorí sú vyberaní na obdobie piatich rokov. Zastúpené sú všetky kontinenty, no prevažujú Európania s takmer dvojtretinovým zastú-

pením, Slovensko je aktuálne zastúpené jedným členom.⁹ Členmi sú najmä lekári, bioetici, morálni teológovia, filozofi, právnici, farmaceuti, biochemici, psychológovia, sociológovia a Pro-life aktivisti, pričom asi tretina sú príslušníci kléru a dve tretiny sú laici-špecialisti. Členstvo v Akadémii nie je natrvalo, ale obnovuje sa každý rok a môže byť zrušené, ak člen poruší „Vyhlásenie služobníka života“, ktoré podpísal a podľa ktorého má brániť „hodnotu života a dôstojnosť ľudskej osoby“. Podľa Regolamenta člen musí byť „verným obrancom života a dôstojnosti osoby podľa učiteľského úradu cirkvi“. Úlohou člena Pápežskej akadémie pre život je vo svojej krajine politicky, legislatívne a spoločensky presadzovať bioetické záujmy rímskokatolíckej cirkvi (Štatút, článok 6) a o svojich aktivitách informovať Akadémiu (Regolamento, článok 6 §3), ktorá takto získava prehľad o zákonoch a zdravotníckom systéme jednotlivých krajín, podporuje v nich prípravu osôb (ekonomicky to zabezpečuje Nadácia Vitae mysterium, podľa článku 7 Štatútu), zastávajúcich katolíckeho postoje a v politických a medicínskych kruhoch lobuje za presadenie bioetických princípov podľa učenia rímskokatolíckej cirkvi.

Prípád Marciano Vidal

Ján Pavol II. sa od začiatku svojho pontifikátu¹⁰ snažil stabilizovať pomery teologickej debaty v rímskokatolíckej cirkvi, v čom mu pomáhala najmä Kongregácia pre náuku viery, vedená Josephom Ratzingerom,¹¹ ktorý bol už pred svojím menovaním v roku 1979 na čelo Kongregácie svetoznámy teológom s tradičnokonzervatívnou orientáciou. Hneď v roku 1979 Kongregácia s pápežovým súhlasom „urobila poriadok“ s nemeckým progresívnym teológom Hansom Küngom, ktorý okrem iného spochybnil neomylnosť pápeža, a odňala mu *missio canonica*, t.j. povolenie vyučovať katolícku teológiu a zakázala mu ďalej sa nazývať katolíckym teológom. Vzhľadom na intenzívny záujem verejnosti a médií o Küngov prípad a negatívnu publicitu Vatikán zmenil spôsob vyšetrovania podozrivých teológov a snažil sa prípady riešiť diskretným štýlom.

V oblasti bioetickej doktríny je najznámejším prípadom kauza španielskeho morálneho teológa Marciana Vidala. Po niekoľkoročnom skúmaní vydala vo

5 Federazione internazionale dei Centri e Istituti di Bioetica d'Inspirazione personalista (FIBIP).

6 Aktuálny zoznam týchto centier pozri na http://www.fibip.org/index.php?option=com_content&view=categories&id=10&Itemid=108&lang=en

7 http://www.academiamvita.org/about_us_statute.php#panel2

8 Opus Dei je konzervatívne rímskokatolícke hnutie so špeciálnym právnym statusom.

9 Podľa webovej stránky Akadémie je jej členom zo Slovenska prof. MUDr. Jozef Glasa.

10 Ján Pavol II. (vlastným menom Karol Wojtyła) bol za pápeža zvolený 16. 10. 1978.

11 Po smrti Jána Pavla II. bol Joseph Ratzinger zvolený za pápeža a ako Benedikt XVI. pokračoval v doktrinálnej línii svojho predchodcu, ktorú ako prefekt Kongregácie pre náuku viery pomáhal spoluvytvárať.

februári 2001 Kongregácia pre náuku viery „Notifikáciu týkajúcu sa niektorých spisov Marciana Vidala“ a text „Niekoľko poznámok k Notifikácii“ v máji toho istého roku. Notifikácia si všíma „nejasnosti a chyby“ v niektorých dielach Marciana Vidala, najmä však v trojzväzkovom Manuáli teologickej etiky (Vidal, 1994, 1995, 1996, 1997), pričom išlo predovšetkým o jeho chápanie antikoncepcie, potratu, masturbácie, homosexuality a reprodukčnej medicíny. Manuál vyšiel v španielčine v roku 1990, teda desať rokov pred vydaním Notifikácie, no zhrňa Vidalove názory, ktoré po častiach publikoval už od konca sedemdesiatych rokov 20. storočia. Vidal učil morálnu teológiu na prestížnej Pápežskej univerzite v Salamance a na Accademia Alfonsiana v Ríme, čo je univerzita rádu redemptoristov, ku ktorému patrí aj Vidal. Vidal sám seba považuje za umierneného žiaka Bernharda Häringa (1912–98), vplyvného progresívne mysliaceho katolíckeho morálneho teológa, ktorý bol v sedemdesiatych rokoch 20. storočia niekoľkokrát vyšetrovaný Kongregáciou pre náuku viery pre podozrenia z odklonu od katolíckej morálnej doktríny (Häring, 1994: 57-108). Notifikácia síce uznáva Vidalove tvrdenie, že chce viesť pastorálny dialóg „s človekom, ktorý je autonómny, sekulárny a konkrétny“ (Vidal, 1994: 283), no vyčíta mu, že tento jeho úmysel sa nakoniec míňa účinku, pretože sa zrieka základných a konštitutívnych aspektov katolíckeho morálneho učenia. Kongregácia pre náuku viery mu vyčíta, že výsledkom je taká etika, ktorej dominuje „sekularizovaná racionalita“, a nie „etika ovplyvnená vierou“.

Podľa Notifikácie sú dôsledkom etiky, založenej na „sekularizovanej racionalite“, mylné Vidalove závery vo viacerých oblastiach. Za chybné považuje jeho tvrdenia, že umelá antikoncepcia a sterilizácia môžu byť akceptovateľné „v mimoriadne naliehavých situáciách“ alebo s úmyslom „dosiahnuť ľudské dobro zodpovedným spôsobom“. Podľa Kongregácie obe tieto tézy protirečia učeniu katolíckej cirkvi. Zatiaľ čo Vidal tvrdí, že pri masturbácii je nutné brať do úvahy osobné podmienky a okolnosti jednotlivca, podľa Kongregácie je katolíckym učением, že masturbácia je objektívnym zlom a za každých okolností morálne neprípustná. Ďalej je Vidal podľa Notifikácie v konflikte s katolíckym učением, keď tvrdí, že cirkevná doktrína o homosexualite nemá dostatočný biblický základ a je ovplyvnená historickým vývojom kresťanskej morálnej doktríny, a preto nemôže byť tak kategorická v odkazovaní homosexuálov na život v úplnom celibáte. Vidalove názory na oplodnenie in vitro sú podľa Notifikácie nejednoznačné: podľa neho je

takéto oplodnenie prípustné ak sa týka manželky a manžela a vylučuje tretiu osobu ako darcu (katolícke učenie nepripúšťa umelé oplodnenie). Za nejasný je považovaný aj Vidalov názor na potrat, ktorý podľa Kongregácie nerozlišuje dostatočne medzi „nepriamym potratom“ spôsobeným za účelom záchranu zdravia a života matky a „priamo chceným“ potratom z eugenických dôvodov.

Podobné názory, ako zastáva Vidal, sú podľa Notifikácie síce rozšírené v sekulárnom prostredí, no z hľadiska katolíckej morálky sú absolútne neakceptovateľné. „Sekularizovaná racionalita“ je Notifikáciou považovaná za hrozbu, ktorá narúša katolícku etiku, ktorá má byť založená na princípoch náboženskej viery.

Záver

Encyklika *Humanae vitae* Pavla VI. v roku 1968 potvrdila, aj keď v miernejšom tóne, rigorózne stanovisko encykliky *Casti connubii* Pia XI. z roku 1930 v otázkach regulácie pôrodnosti a kontroly počatia. Toto pápežské rozhodnutie krátko po skončení reformne chápaného Druhého vatikánskeho koncilu viedlo k rozsiahlym diskusiám o postojoch rímskokatolíckej cirkvi k biomedicínskym a bioetickým otázkam a k polarizácii teologických názorov. Hneď po svojom zvolení Ján Pavol II. autoritatívne zasiahol do tejto vyhrotenej diskusie a systematicky začal podporovať vytváranie normatívnej bioetiky a sankcionovať teológov zastávajúcich názory mimo oficiálnej pápežskej línie, ktorá je formulovaná v dokumentoch *Casti connubii*, *Humanae vitae*, *Christifideles laici*, *Familiaris consortio* a *Evangelium vitae*. Pápežom podporovanými aktivitami kňaza Elia Sgrecciu vzniklo najprv v Miláne Centrum pre bioetiku (1985), Pápežská rada pre život (1994) a Medzinárodná federácia centier pre bioetiku a inštitútov inšpirovaných personalizmom (2003), ktorých úlohou je presadzovať v cirkevnom aj spoločenskom živote rímskokatolícku bioetickú doktrínu s dôrazom na vernosť a lojalitu voči cirkevnému učению. Sgrecciova „personalistická bioetika“ má v súčasnosti v rímskokatolíckej cirkvi monopolné postavenie. Ak názory ostatných bioetikov v cirkvi s ňou neladia, sú marginalizované a určené na zánik. Cieľom normatívnej bioetiky je oslabenie vplyvu sekulárneho myslenia a „sekularizovanej racionality“, označenej ako protikladu postoja viery, a presadenie tradičných princípov rímskokatolíckej doktríny, rozvíjaných pápežmi Piom XI., Pavlom VI., Jánom Pavlom II. a Benediktom XVI.

POUŽITÁ LITERATÚRA:

- N. B. Pri pápežských dokumentoch uvádzam slovenský preklad textu, ak je dostupný na webovej stránke Konferencie biskupov Slovenska. Inak odkazujem na taliansky text na webovej stránke Vatikánu.
- Congregazione per la dottrina della fede. (1987). *Donum vitae*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/instrukcia-donum-vitae>
- Congregazione per la dottrina della fede. (1990). *Donum vitae. Istruzione e commenti*. Città di Vaticano: Libreria editrice vaticana.
- Congregazione per la dottrina della fede. (2001a). *Notificazione riguardante alcuni scritti del R.P. Marciano Vidal, C.Ss. R.* Nájdené (9. 10. 2014) na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010515_vidal_it.html
- Congregazione per la dottrina della fede. (2001b). *In margine alla Notificazione della Congregazione per la Dottrina della Fede circa alcuni scritti del R. P. Marciano Vidal, C.Ss. R.* Nájdené (9. 10. 2014) na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20010515_vidal-2_it.html
- Congregazione per la dottrina della fede. (2008). *Dignitas personae*. Nájdené (9. 10. 2014) na http://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20081208_dignitas-personae_en.html
- Dokumenty druhého vatikánskeho koncilu (1965). *Gaudium et spes*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhyy-vatikansky-koncil/c/gaudium-et-spes>
- Hasler, A. B. (1981). *How the Pope Became Infallible; Pius IX and the Politics of Persuasion*. New York: Doubleday.
- Häring, B. (1994). *Moja skúsenosť s cirkvou*. Praha: Sít.
- Ján Pavol II. (1981). *Familiaris consortio*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/familiaris-consortio>
- Ján Pavol II. (1987). *Christifideles laici*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://dkc.kbs.sk/dkc.php?&in=ChL>
- Ján Pavol II. (1994). *Vitae mysterium*. Nájdené (9. 10. 2014) na http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/it/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_19940211_vitae-mysterium.html
- Ján Pavol II. (1995). *Evangelium vitae*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/evangelium-vitae>
- Ján Pavol II. (1996). *Messaggio di Giovanni Paolo II. ai partecipanti ad un congresso internazionale in corso alla Facoltà di Medicina dell'Università Cattolica del Sacro Cuore*. Città del Vaticano: Libreria Editrice Vaticana.
- Pavol VI. (1968). *Humanae vitae*. Nájdené (9. 10. 2014) na <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/humanae-vitae>
- Pius XI. (1930). Casti connubii. In: *Acta apostolicae sedis*, 22 (1930) 546-547.
- Pontificia academia pro vita. (2004). Statuto. Nájdené (9. 10. 2014) na http://www.academiovita.org/_image/about_us/_documents/_statute/statuto.pdf
- Pontificia academia pro vita. (2006). Regolamento proprio. Nájdené (9. 10. 2014) na http://www.academiovita.org/_image/about_us/_documents/_regulations/regolamento_proprio.pdf
- Sartori, L. (1995). *La Chiesa nel mondo contemporaneo. Introduzione alla „Gaudium et spes“*. Padova: Edizioni Messaggero.
- Sgreccia, E. (1991). *Manuale di bioetica. Aspetti medico-sociali*. Milano: Editrice Vita e Pensiero.
- Sgreccia, E. (1994). *Manuale di bioetica. Fondamenti ed bioetica biomedica*. Milano: Editrice Vita e Pensiero.
- Sgreccia, E. (2012). *Personalist Bioethics: Foundations and Applications*. Philadelphia: National Catholic Bioethics Center.
- Skalický, K. (2000). *Radost a nádeje*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Smith, J. (1991). *Humanae vitae. A Generation Later*. Washington, D.C.: The Catholic University of America Press.
- Vidal, M. (1994). *Manuale di etica teologica I. Morale fondamentale*. Assisi: Cittadella Editrice.
- Vidal, M. (1995). *Manuale di etica teologica II-Parte prima. Morale della persona e bioetica teologica*. Assisi: Cittadella Editrice.
- Vidal, M. (1996). *Manuale di etica teologica II-Parte seconda. Morale dell'amore e della sessualità*. Assisi: Cittadella Editrice.
- Vidal, M. (1997). *Manuale di etica teologica III. Morale sociale*. Assisi: Cittadella Editrice.